

“BLIJF BIJ CHRISTUS, BOUW DE KERK OP”

Een fragment uit het voorwoord van Davide Prospero, de president van de Fraterniteit van CL, bij het nieuwe boek van don Giussani, “Una rivoluzione di sé. La vita come comunione (1968-1970)”. [Een revolutie van het zelf. Het leven als gemeenschap (1968-1970)]

Davide Prospero

10.07.2024

Met een zekere ontroering en een hernieuwde dankbaarheid bereid ik me voor op de presentatie van de teksten die in deze bundel zijn verzameld. Ze behoren tot een delicaat en cruciaal moment in de geschiedenis van Gemeenschap en Bevrijding (CL). De teksten hebben betrekking op de jaren 1968-1970, een periode waarin de ervaring die in 1954 door don Giussani werd geboren, als gevolg van de explosie van '68 in Italië, een grote schok ondergaat: duizend middelbare scholieren, de helft van de aanhangers van Gioventù Studentesca (GS), en een paar honderd universiteitsstudenten die uit hun gelederen waren voortgekomen, distantiëren zich van de Beweging om zich aan te sluiten bij de studentenbeweging. Het is zeker een moment van beproeving, dat zich onverwacht ook zal openbaren als een belangrijke stap naar de wedergeboorte van de Beweging. Vanaf de herfst van 1965, na de leiding van Gioventù Studentesca te hebben verlaten, neemt Giussani deel aan de bijeenkomsten van het Charles Péguy Cultureel Centrum, opgericht in 1964 en gepromoot door degenen die, na hun universitaire studie, in continuïteit wilden leven met de ervaring die in de voorgaande jaren was begonnen.

Na het eerste jaar, waarin het zich voornamelijk bezighoudt met culturele activiteiten, wordt het Péguy Centrum steeds duidelijker een plaats voor geloofsverdieping volgens het door GS voorgestelde accent, dat in feite de voortzetting is van de “beweging” die in 1954 op het Berchet gymnasium ontstond en het begin van die realiteit die iets later definitief de naam “Gemeenschap en Bevrijding” zou aannemen. In feite, zoals de tijd van de cocon de overgang markeert tussen de potentiële energie van de rups – die al alles in zich verborgen heeft in embryonale vorm – en de volledige uitdrukking van de vlinder, vertegenwoordigt de Giussaniaanse ervaring van het Péguy Centrum de brug van overgang van het avontuur dat aanvankelijk geboren werd met GS tussen de schoolbanken naar een hernieuwd bewustzijn van de universele horizon die elk aspect van het menselijk bestaan op volwassen niveau wil omvatten, zoals het zijn volledige realisatie zal vinden in CL. Die jaren van 1965 tot 1968 zijn, in zekere zin, jaren van experimenteren op zoek naar een structuur, in omstandigheden die moeilijk blijven, maar zeker niet vruchteloos zijn. In september 1968, ter gelegenheid van de Dag van de Opening van het Jaar (waarvan de inhoud terug te vinden is in de eerste tekst die hier gepubliceerd is), rekening houdend met de stappen die gezet zijn, maakt Giussani dit punt en gaat hij opnieuw van start, waarbij hij de aard van het Péguy Centrum definieert en zijn richting gevende lijnen uitzet.

En zo komen we bij het boek. Het bevat de transcripties van de lessen die don Giussani gaf van 1968 tot 1970 in de twee belangrijkste evenementen die het pad van elk sociaal jaar markeren: de Dag van de Opening van het Jaar en de Geestelijke Oefeningen, de een en de ander niet al te ver uit elkaar, in een boog die loopt van september tot december. Bij het lezen van deze bladzijden komen we terecht in een enthousiaste rijkdom van “discours” (om de uitdrukking te gebruiken die de auteur dierbaar is), dat wil zeggen van een voorstel waarvan de radicaliteit en helderheid niet alleen onthuld worden als beslissend om de ervaring van die jaren nieuw leven in te blazen, maar ook een krachtige en verhelderende oproep vormen voor ons heden (een bijdrage aan de ontdekking van het potentieel van het charisma dat paus Franciscus wenste in de audiëntie van 15 oktober 2022¹).

Christelijk leven als gemeenschap

Reeds in de eerste tekst, Dag van de Opening van het Jaar 1968, concentreert don Giussani zich op het “herdefiniëren en herlanceren” (zie hier, p. 5) van de gemeenschappelijke doelen, principes en richtlijnen waaraan “eerbied” moet worden betoond (p. 8): de onderwerpen, kortom, die de

fysionomie van het Péguy Centrum moeten afbakenen en ons motiveren om er deel van uit te maken. Giussani geeft drie van deze onderwerpen aan en definieert de eerste twee “pilaren” (p. 12) of “kardinale punten, in essentie” (p. 13), van de opvatting die “ons kwalificeert” (p. 12) en die “onze roeping in het huis van God specificert” (p. 11). Alleen door deze roeping te beleven, voegt hij eraan toe, kunnen we “nuttig worden voor de heilige Moeder Kerk” (p. 15).

Het eerste punt, waar ik zo op terugkom, is “christelijk leven als gemeenschap”. Het tweede: de onderstreping van het feit dat “*samenwerken met de wereld gaat door geleefde gemeenschap*” (p. 13), en het derde is een “toepassing” van de eerste twee: de vriendschap van het Péguy Centrum, dat wil zeggen, “moet worden opgevat en dus georganiseerd [...] volgens deze twee principes,” elke andere overweging zou lijden onder een “gedeeltelijke instelling” (p. 16). Daarom, benadrukt Giussani, “is de omgeving die gekenmerkt wordt door onze vriendschap aan de ene kant wezenlijk, in essentie, een wil, een verlangen, een poging, een inspanning, een ervaring van gemeenschap, van engagement met het leven en aan de andere kant, hierdoor, een ontwikkeling van onze samenwerking, van de samenwerking die we aan de wereld moeten geven” (p. 14).

Van de drie punten wordt het eerste het meest uitgewerkt. “Gemeenschap' betekent betrokkenheid van mijn leven bij het jouwe en van jouw leven bij het mijne” (p. 12). Een betrokkenheid “in de naam van Christus” (p. 14), met als enige drijfveer het christelijk gebeuren en met als uiteindelijke oorsprong de kracht van het mysterie van Christus. De gemeenschap is “gegrondvest op het feit dat God de ander heeft uitverkoren zoals Hij jou heeft uitverkoren” en heeft toegestaan dat je “hem op je weg vindt met dezelfde roeping, dat wil zeggen met hetzelfde christelijke accent, met dezelfde christelijke wil” (p. 30).

Deze eerste pijler drukt een belangrijke nadruk uit die Giussani vanaf het begin heeft gehad en die te maken heeft met de gebeurtenis van de Menswording, haar tijdelijkheid. Deze “gemeenschap” heeft in feite in het “Mystieke Lichaam van Christus”² zijn “totale omtrek en altijd mysterieuzere uitbreiding in de geschiedenis” (p. 12). De radicale aanname van de Paulinische definitie van de voortdurende realiteit van Christus in de geschiedenis als “Mystiek Lichaam” is zeker constitutief voor de Giussaniaanse conceptie. God kwam niet in de wereld op een marginale manier, als een geïsoleerd punt in tijd en ruimte, en daarom onbereikbaar voor hen die daarna zouden komen. Christus kwam in de wereld om te blijven, en de Kerk is Zijn tastbare en mysterieuze verlenging.

Maar, benadrukt Giussani, “het mysterie van Christus zou een abstract begrip zijn, als het niet concreet werd in de sfeer van de dagelijkse relaties waarin je leeft. Daarom valt het woord 'gemeenschap' in een dialectisch geschetst beeld tussen de pool van de uiterste omtrek van het mysterie en de kortstondige belevenissen, het kortstondige heden” (p. 13). Die ultieme grens, het mysterie van de gemeenschap, zou abstract blijven, ver weg, als het niet werd waargenomen en beleefd in de relatie “schouder aan schouder” met concrete mensen, in de betrokkenheid van jouw leven op het mijne en mijn leven op het jouwe, als het niet tevoorschijn kwam waar ik leef, in “onze gemeenschap”, die natuurlijk “niet de bron van de waarde is, maar het moment is waarop die bron van waarde, die het mysterie van de Kerk is, tevoorschijn komt” (p. 17).

We moeten deze observaties bekijken in de context van die ervaring van de Kerk – met haar moralistische, individualistische en intellectualistische accenten – waarmee Giussani zich in die jaren bezighield om de explosieve kracht ervan volledig te begrijpen. Ondanks de buitengewone gebeurtenis van het Tweede Vaticaans Concilie had de Kerk moeite om ervaringen aan te bieden die adequaat beantwoordden aan de tekenen van de tijd. GS, dat een bijdrage in deze richting betekende, had op haar weg enthousiaste openingen gevonden, maar ook veel weerstanden. Op het wereldse front, om het zo te zeggen, moeten we natuurlijk het cataclysm van '68 in gedachten houden, waarvan Giussani zich al duidelijk bewust was en die diepgang gaf aan zoveel van de standpunten die hij inneemt op de pagina's die in deze tekst te vinden zijn.

Maar de explosieve kracht van het voorstel van Giussani openbaart zich intact in onze huidige situatie, tegenover haar grenzen en behoeften, tegenover de nood en de eenzaamheid die haar verwonden, met nieuwe en misschien meer verraderlijke vormen van individualisme, bepaald door de alomtegenwoordige werking van de technologie en door de diepe scheur in het sociale weefsel, met

het daaruit voortvloeiende gebrek aan plaatsen die menselijkheid voortbrengen. Alleen een christendom dat trouw is aan zijn natuur kan in feite een concreet punt van verlossing en hoop vormen voor een mensheid die zo uitgeput is, in een onrustige en fluctuerende zoektocht naar een weg. En juist in het “christelijk leven als gemeenschap” ervaren we de relevantie van de christelijke verkondiging voor de honger en dorst naar zin en bestemming van mannen en vrouwen, maar ik zou willen zeggen vooral van de jongeren van onze tijd. Dit is de grond waarop de belofte van Christus geverifieerd kan worden: “Wie mij volgt, zal eeuwig leven hebben en het honderdvoudige hier beneden.”³ Een groot woord, ‘honderdvoudig’, waaraan don Giussani opnieuw alle diepte van een levende ervaring geeft in het communautaire voorstel van de vrienden van het Péguy Center. In het christelijke leven als gemeenschap kunnen we de ervaring hebben van een echte, aanwezige Christus, volgens wat Hij heeft ingesteld (“Waar twee of drie bijeen zijn...”⁴) en van een geloof dat in het leven investeert en verandert. Het is deze doorleefde gemeenschap die ons het nut van het geloof doet ontdekken en dat geloof in ons voedt. Daarom benadrukt Giussani het feit dat deze gemeenschap, deze betrokkenheid met het leven, “geen privé-ding tussen ons is of slechts een bepaalde keuze, maar het christelijk leven is” (p. 14), eenvoudig en essentieel. Overal waar het wordt genegeerd of sociologisch wordt gereduceerd, geminimaliseerd of verkeerd begrepen, is het het christendom zelf dat wordt leeggemaakt. “Gemeenschap” behoort in feite tot haar ontologie, zoals Giussani in de volgende jaren vele malen zal herbevestigen.

[...]

¹ “Het potentieel van jullie charisma moet nog grotendeels ontdekt worden, het is nog grotendeels te ontdekken” (Franciscus, *Toespraak tot de leden van Gemeenschap en Bevrijding*, 15 oktober 2022).

² Vgl. Romeinen 12,5; 1 Korintiërs 6,15; 12,12-27; Efeziërs 4,16; 5,30.

³ Vgl. Matteüs 19:29; Marcus 10:29-30.

⁴ Matteüs 18:20.